

3. Burns, R. (2007), What I – concept [trans. from English], *Psychology of consciousness. Reader. Bahr-M Publishing*, Samara, 333-395 (rus).
4. Bondarevska, I.A. (2003), Gender as a category of theoretical analysis, *Gender Studies, educational prospects (teaching materials)*, Foliant Publishing, Kyiv, 80 p. (ukr).
5. Hornostay, P.P. (2003), The gender development and gender identity of the individual, especially the male and female socialization, *Gender Studies, educational prospects (teaching materials)*, Foliant Publishing, Kyiv, 80 p. (ukr).
6. Kon, I. S. (2009), Sex differences and differentiation of social roles, Moscow, 763-776 (rus).
7. Semenova, V.E. (2009), Gender philosophy in search of a subject, *Bulletin of the Nizhny Novgorod University. NI Lobachevsky*, 1 (13), 139-145 (rus).
8. Serebryanska, V.N. (2011), Gender in Social Communication, *News of Volgograd State University, Ser. Philosophy*, 1 (13), 148-150 (rus).
9. Philosophical Encyclopedic Dictionary (2000), *INFRA-M Publishing*, Moscow, 576 p. (rus).
10. Yaroshovets, V.I. (2004), History of Philosophy: from structuralism to postmodernism, *Znannia Ukrainy Press*, Kyiv, 214 p. (ukr).
11. Bem, S. (1974), The measurement of psychological androgyny, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Vol. 42, 155-162. doi: 10.1037/h0036215
12. Bosak, J. and Sczesny, S. and Eagly, A.H. (2008), Communion and agency judgments of women and men as a function of role information and response format, *European Journal of Social Psychology*, Vol. 38, Issue 7, 1148-1155. doi: 10.1002/ejsp.538
13. Butler, J. (1990), Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity, *Routledge*, New York, 172 p. doi: 10.1353/esc.2015.0078
14. Goffman, E. (1979), Gender Advertisements, *Harper Colophon Books*, 10-31. doi: 10.1007/978-1-349-16079-2
15. Hyde, J.Sh. (2005), The gender similarities hypothesis, *American Psychologist*, 60, 581-592. doi: 10.1037/0003-066x.60.6.581
16. Kaufman, M. and Kimmel, M. (2011), The Guy's Guide to Feminism, *Seal Press* (eng).
17. Koenig, A.M., et al. (2011), Are Leader Stereotypes Masculine? A Meta-Analysis of Three Research Paradigms. *Psychological Bulletin*, 137(4), 616-642. doi: 10.1037/a0023557
18. Winkiel, L. (2001), Doing Time: Feminist Theory and Postmodern Culture (review), *Project Muse*, Vol. 8, issue 2, 373-375. doi: 10.1353/mod.2001.0048

© Загурська Світлана

Надійшла до редакції 25.07.2016

УДК 141.3(093)

КАРПЕНКО АНДРІЙ,

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціально-політичних і правових наук
Донбаського державного педагогічного університету, м. Слов'янськ

ВСТУП ДО ПОРІВНЯЛЬНОГО ГАЙДЕГГЕРОЗНАВСТВА: АМЕРИКАНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Стаття присвячена виявленню ключових парадигм американської лінії рецепції філософії М. Гайдеггера, яка, на думку автора статті, є своєрідним резонатором і ретранслятором німецько-французьких дебатів щодо розуміння М. Гайдеггера і накопичила чималий власний доробок у справі опрацювання мислення філософа. Виокремлено екзистенціалістську, класичну, деконструктивістську, неопрагматистську парадигми рецепції. Показано, що на сучасному етапі спостерігається деструкція класичної парадигми, викликана необхідністю узагальнення дискурсу Gesamtausgabe. Акцентовано, що динаміка розвитку гайдеггерознавчих студій у світовому інтелектуальному процесі є справжнім викликом для української наукової спільноти, що змушує шукати ефективні засоби узагальнення та засвоєння контекстів та самого змісту проблем, що визначили історію світового розуміння творчості М. Гайдеггера.

Ключові слова: гайдеггерознавство; феноменологія; екзистенціалізм; рецепція; інтерпретація; прагматизм.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми. Історія розуміння філософування Мартіна Гайдеггера складає самостійний предмет критичного осмислення. А в умовах майже нульового опрацювання його творчості у вітчизняній філософській традиції завдання

узагальнення та експлікації проблематики, смислових контекстів та методологічних зрушень, що характеризують уже майже дев'яносторічну долю Гайдеггерової філософської популярності, з елементу пропедевтики перетворюється на ефективний засіб досягнення ам-

бітної мети, що полягає в інтеграції до світового філософського процесу.

Започаткування компаративних досліджень різноманітних ліній рецепції філософії М. Гайдеггера виглядає доречним на тлі посилення уваги до узагальнення шляхів гайдеггерознавства з боку французьких і американських дослідників, що засвідчує зрілість цієї історіографічної проблематики.

Аналіз наукових досліджень. Уже наприкінці вісімдесятих років минулого століття, у контексті гарячих дискусій щодо Гайдеггерової справи актуальною стала потреба в ревізії усталених підходів до оцінки філософії неозначеного німця. Про це свідчить стаття Девіда Колба "Сторічний Гайдеггер, в Америці" (1991) [6], де започатковується дослідження рецепції філософської спадщини М. Гайдеггера в Сполучених Штатах Америки. У ширшому контексті інтелектуальної історії розглядає американську рецепцію творчості М. Гайдеггера Мартін Веснер, автор монографії "Гайдеггер і Америка" (2010) [13]. А нещодавні розвідки Леслі МакЕвой [7] і Томаса Шигана [12] підтверджують питомість історіографічної проблематики в американському гайдеггерознавстві.

На жаль, потреба в дослідженні шляхів становлення гайдеггерознавства в інших інтелектуальних культурах залишається позбавленою уваги вітчизняних науковців, що виглядає дещо парадоксально на тлі розвідок з історіографії феноменології та герменевтики в сучасній українській історії філософії В. Кебуладзе [5] та цікавих інтерпретацій філософії М. Гайдеггера в працях А. Баумейстера [1], А. Богачова [2], А. Дахнія [3].

Наразі триває первісна фаза цього своєрідного історіографічного повороту в розгортанні гайдеггерознавчого дискурсу, що має підготувати ґрунт для компаративних досліджень. Пропедевтика цієї компаративістики і становить предмет нашої цікавості.

Мета статті полягає в тому, щоб виявити ключові парадигми американської рецепції філософії М. Гайдеггера.

Виклад основного матеріалу. Одним із факторів утворення ситуації постмодерну постало герменевтичне вирівнювання різноманітних жанрів інтелектуальної творчості. У результаті цього вирівнювання традиційно другорядні тексти постали рівноправними об'єктами аналітики поряд із дисертаціями, статтями та трактатами. У концептуальних координатах постмодерного інтелекту розподіл текстів на первісні та похідні залишає за собою хіба що хронологічне значення. Теоретичний культ дискурс-аналізу змушував ламати усталені класифікації та ієрархії текстових форм і шукати засобів експлікації тонких матерій смислових транзитивностей між формами мовленнєвої та немовленнєвої діяльності, тобто між текстом, контекстом та ситуацією. З-під уламків історії гранд-нарративів проростають дискурси інтелектуальної історії, соціальної історії поняття, історії рецепції тощо. Й академічна історико-філософська наука не має права ігнорувати ці тенденції.

Життя і творчість М. Гайдеггера в постмодерній герменевтичній оптиці постає унікальним за масштабом явищем новітньої інтелектуальної історії. Публікація амбітного трактату "Буття і час" (1927) принесла німецькому філософу світову славу, а політична відданість націонал-соціалізму й провіденціалізм пізньої творчості забезпечили високий тонус дослідницької уваги до його персоні з боку наступних поколінь. Попри відсутність завершених "великих" творів проект *Gesamtausgabe* налічує понад сто томів, а дискурс рецепції Гайдеггерових ідей сягає статистичних вели-

чин. Так, М. Гайдеггер, який з презирством ставився до мегаломанії Модерну, перед поглядом історика філософії постає саме такою грандіозною фігурою, що корелює з постійно зростаючим масивом текстів. Цей синхронічний приріст в умовах пострадянського філософського процесу треба множити на діахронічну лакуну радянського періоду та слабку інтегрованість сучасної української філософської спільноти до світового наукового простору. Більшість україномовних досліджень просто ігнорують цю проблему історичної відносності здійснюваної герменевтики.

Натомість світове гайдеггерознавство має власну конкретну історію і цілком визначені напрямки. Американська лінія рецепції філософії М. Гайдеггера є похідною від динаміки німецьких та французьких студій. І подібно до пізньорадянської історіографії, досить довго спиралася на екзистенціалістське розуміння його філософування. Перші монографії з гайдеггерознавчої проблематики рухаються вздовж орбіти екзистенціальної аналітики *Dasein*. М. Вишгород досліджує к'єркегорівські мотиви у філософуванні "Буття і часу", а Т. Ленґен розглядає Гайдеггерову думку "як абсолютизацію *Dasein*" [12].

Лише на початку 60-х років минулого століття разом із перекладами "Буття і часу" і трактату "Кант і проблема метафізики" починається формування "класичної парадигми" розуміння М. Гайдеггера як філософа буття. Ключовою фігурою цієї революції був У. Дж. Річардсон [10], адвокат онтологічної поетики "повороту" перед позитивістською критикою філософії. Саме в межах "класичної парадигми" здійснювалася герменевтика першоджерел та формування гайдеггеріанства як окремого інтелектуального спрямування. Відомий дослідник феноменології Томас Шиган так визначає ключові ознаки цієї парадигми: "... примат *Sein* над *Dasein*; дієвість *Sein* у розкритті та приховуванні себе; і ключова роль "повороту" в мисленні Гайдеггера" [12].

Наступне десятиліття принесло з собою моду на деконструктивізм, через який Гайдеггера критика сцієнтистського світогляду набула вигляду критики логоцентризму й постала альтернативним горизонтом вирішення кризової ситуації Постмодерну. Саме деконструкція дозволила гайдеггерознавству вийти за межі академічної езотерики класичної парадигми і здобути певну популярність за межами філософського фаху.

Саме на хвилі деконструкції та постструктуралізму філософія "раннього" М. Гайдеггера цікавить прихильників прагматизму Г. Дрейфуса [4], М. Окрента [9] і Р. Рорті [11]. Ключовою принадою Гайдеггерового мислення, з точки зору прагматизму, постала критика репрезентаціоналізму традиційної філософії. Американська дослідниця Леслі МакЕвой так узагальнює "прагматичну парадигму" рецепції ідей М. Гайдеггера: "Дрейфус виходить з позицій філософії розуму, Окрент цікавиться епістемологією, а Рорті філософією мови та метафізику" [4, с. 430].

Деконструктивізм і неопрагматизм наполягали на радикальному прочитанні Гайдеггерового філософування, що нівелювало ідеологічні виміри біографії мислителя. Наприкінці 1980-х така ідеологічна редуція стала неможливою. З наближенням до завершення публікації *Gesamtausgabe* зростає потреба в цілісному осягненні цього дискурсу. Про загострення такої потреби свідчать дебати навколо філософських нотаток М. Гайдеггера, сумнозвісних "Чорних зошитів", що принципово суперечать стереотипам класичної парадигми сублімованої онтології.

Так, пройшовши декілька кіл прискіпливої акаде-

мічної герменевтики та сміливих евристичних інтерпретацій, філософування М. Гайдеггера знову опиняється в стані "нульової" фази, коли треба розпочинати від самого початку. У цьому й полягає зрілість гайдеггерознавства як окремої галузі знання в сучасному інтелектуальному процесі, що відкриває горизонт історіографічної дискусії щодо порівняння вже реалізованих підходів та осягненні творчості німецького мислителя в цілісності її репрезентації. Оскільки "Чорні зошити" видаються тим останнім скелетом, якого все ж таки дістали з шафи.

Постать М. Гайдеггера тим і важлива, що на посланнях на його ідеї засновано потужний пласт філософського мислення новітньої доби. Як зауважує американський дослідник інтелектуальної історії М. Веснер: "Професійні філософи можуть продовжувати дискутувати щодо правильного або істинного значення текстів Гайдеггера, це їхній обов'язок. Але для фахівця з інтелектуальної історії тексти Гайдеггера залишаються абсолютно необхідними не так у якості першоджерел, а в якості підґрунтя великої кількості неповторних і важливих похідних текстів" [13, с. 281]. І тут ми маємо розгледіти ту принципову відмінність між нашою та західною інтелектуальними культурами, що полягає у відсутності широкого, панорамного бачення філософії як складової культурної системи. Західна філософія живиться зовсім іншою "соціологією" широкої інтелектуальної спільноти, а не винятково групою фахівців, як це відбувається в нашому суспільстві.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Стисле узагальнення історії рецепції філософії М. Гайдеггера в Сполучених Штатах Америки дозволило виявити основні парадигми розуміння Гайдеггерових ідей та вектор становлення американського гайдеггерознавства. Виокремлено екзистенціалістську, класичну, деконструктивістську, неопрагматистську парадигми рецепції. Показано, що на сучасному етапі спостерігається деструкція класичної парадигми, викликана необхідністю узагальнення дискурсу *Gesamtausgabe*.

Приклад неопрагматистської рецепції Гайдеггерової філософії є певним взірцем плідного синтезу американської інтелектуальної традиції з Гайдеггеровим філософуванням. Власне зміст неопрагматистських інтерпретацій має постати предметом подальших розвідок у напрямку, визначеному в цій статті, що розпочинає серію досліджень з історії гайдеггерознавства, викликану відчуттям того, що інтеграція до світового філософського процесу є чинним викликом для української філософської спільноти. І саме історія філософії є тією галуззю науки, що має нагадувати іншим фаховим напрямкам філософії про умови когерентності єдиного смислового поля. Реалізація цієї функції забезпечується експлікацією контекстів формулювання тих або тих

питань, яка б унаочнила питомі тенденції світового філософського процесу та скоординувала б розвиток вітчизняного філософування. На жаль, майже немає ознак зацікавленості українських фахівців від історії філософії в дослідженні похідних ліній герменевтики, що характеризують історичну та світоглядну своєрідність конкретного досвіду читання та міркування над філософськими ідеями. Поступ цих контекстів та еволюція такого досвіду визначають закономірності тієї світової інтелектуальної історії, у якій українське суспільство ще має себе ствердити.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баумейстер А. Джерела і приховані мотиви фундаментальної онтології / Андрій Баумейстер // *Sententiae*. - Т. XXVII. - 2012. - № 2. - С. 46-59.
2. Богачов А. Досвід і сенс / Андрій Богачов. - К. : Дух і Літера, 2011. - 336 с.
3. Дахній А. Деструкція як метод герменевтичної феноменології Мартина Гайдеггера / Андрій Дахній // *Вісник Львівського університету. Серія філософські науки*. - 2012. - Вип. 15. - С. 29-37.
4. Dreyfus H. L. Being-in-the-world: a commentary on Heidegger's being and time, division I / Hubert L. Dreyfus. - Cambridge: The MIT Press, 1991. - 384 p.
5. Кебуладзе В. Феноменологія та герменевтика в сучасних українських історико-філософських дослідженнях / Вахтанг Кебуладзе // *Sententiae*. - Т. XXIX. - 2013. - № 2. - С. 46-59.
6. Kolb D. Heidegger at 100, in America / David Kolb // *Journal of the History of Ideas*. - 1991. - Vol. 52, No. 1. - P. 140-151. doi: 10.2307/2709586
7. MacAvoy L. Heidegger's Anglo-American Reception / Leslie MacAvoy // *The Bloomsbury Companion to Heidegger* / [ed. by Fr. Raffoul and E. S. Nelson]. - London : Bloomsbury, 2013. - P. 425-432. doi: 10.5040/9781472548313.ch-053
8. Martin Heidegger: in Europe and America / [ed. by E. G. Ballard and Ch. E. Scott]. - The Hague : Martinus Nijhoff, 1973. - 204 p. doi: 10.1007/978-94-010-1981-1
9. Okrent M. Heidegger's pragmatism: understanding, being, and the critique of metaphysics / Mark Okrent. - Ithaca : Cornell University Press, 1988. - 314 p. doi: 10.1007/978-94-010-1981-1
10. Richardson W. J. Heidegger: Through Phenomenology to Thought / William J. Richardson. - New York : Fordham University Press, 2003. - 810 p.
11. Rorty R. Essays on Heidegger and others: philosophical papers / Richard Rorty. - Cambridge : Cambridge University Press, 1991. - 202 p. doi: 10.1017/cbo9780511609039
12. Sheehan Th. The Reception of Heidegger's Phenomenology in the United States Unpublished manuscript [Електронний ресурс] / Thomas Sheehan. - Режим доступу : https://www.academia.edu/26545151/The_Reception_of_Heideggers_Phenomenology_in_the_United_States
13. Woessner M. Heidegger in America / Martin V. Woessner. - New York : Cambridge University Press, 2011. - 308 p. doi: 10.1017/CBO9780511777998

Карпенко Андрей,

кандидат философских наук, доцент кафедры философии, социально-политических и правовых наук Донбасского государственного педагогического университета, г. Славянск

ВВЕДЕНИЕ В СРАВНИТЕЛЬНОЕ ХАЙДЕГГЕРОВЕДЕНИЕ: АМЕРИКАНСКИЙ КОНТЕКСТ

Статья посвящена выявлению ключевых парадигм американской линии рецепции философии М. Хайдеггера, которая, по мнению автора статьи, является своеобразным резонатором и ретранслятором немецко-французских дебатов относительно понимания М. Хайдеггера и имеет собственную большую рефлексивную традицию относительно его работ. Выделены экзистенциальная, классическая, деконструктивист-

ская, неопрагматистская парадигмы рецепции. Показано, что на современном этапе наблюдается деструкция классической парадигмы, вызванная необходимостью обобщения дискурса Gesamtausgabe. Акцентируется, что динамика развития хайдеггероведческих исследований в мировом интеллектуальном процессе является настоящим вызовом для украинского научного сообщества, что заставляет искать эффективные средства обобщения и усвоения контекстов и самого содержания проблем, определивших историю мирового понимания творчества М. Хайдеггера.

Ключевые слова: хайдеггероведение; феноменология; экзистенциализм; рецепция; интерпретация; прагматизм.

Karpenko Andrii,

PhD in Philosophy, Associate Professor of the Philosophy, Socio-political and Legal Sciences Department, Donbas State Pedagogical University, Sloviansk

INTRODUCTION TO COMPARATIVE HEIDEGGER STUDIES: AMERICAN CONTEXT

The dynamics of Heidegger studies in international intellectual process is the real challenge for the Ukrainian scientific community that makes us look for effective means of generalization and learning context and the content of the problems that have defined the history of the world understanding of M. Heidegger. Comparative studies in the history of philosophy are one of the key areas of research activities that contribute to the identification of semantic coordinates of modern philosophical discourse. American line in reception of Heidegger's philosophy seems to have been based upon the German-French debate on understanding Heidegger, which has nevertheless obtained its own achievements in the reappraisal of the controversial philosopher. Being strongly influenced by the traditional American philosophical trends of pragmatism and analytical philosophy, reception of Heidegger's philosophy has undergone certain transformation of criticism into productive synthesis, which included several paradigmatic shifts. This movement was driven by critique of archetypical Heideggerian motives of poetics of Being and religion of language. The pragmatist and analytical appropriation of Heidegger's concepts and methodologies have been preceded by a long period of postmodernist hermeneutics. The vector of American Heidegger studies should be appropriated to the conditions of the Ukrainian philosophical process, where we have to reinvent the very ground-forming premises in their historical concreteness. The Marxist legacy of the former times should not be negated; it should be reinvented and restored as inherent basis of a novel mind-set.

Keywords: Heidegger studies; phenomenology; existentialism; reception; interpretation; pragmatism.

REFERENCES

1. Baumeister, A. (2012), Origins and Hidden Motives of Fundamental Ontology, *Sententiae*, Vol. XXVII, 46-59 (ukr).
2. Bohachov, A. (2011), Experience and Sense, *Dukh i Litera*, Kyiv, 336 p. (ukr).
3. Dakhnii, A. (2012), Destruction as method of hermeneutical phenomenology of Martin Heidegger, *Herald of Lviv University: Philosophy Series*, is. 15, 29-37 (ukr).
4. Dreyfus, H. L. (1991), Being-in-the-world: a commentary on Heidegger's being and time, division I, *The MIT Press*, Cambridge, 384 p.
5. Kebuladze, V. (2013), Phenomenology and Hermeneutics in Contemporary Ukrainian Historic-Philosophical Research, *Sententiae*, Vol. XXIX, 46-59 (ukr).
6. Kolb, D. (1991), Heidegger at 100, in America, *Journal of the History of Ideas*, Vol. 52, No. 1, 140-151. doi: 10.2307/2709586
7. MacAvoy, L. (2013), Heidegger's Anglo-American Reception. In: *The Bloomsbury Companion to Heidegger*, Bloomsbury, London, 425-432. doi: 10.5040/9781472548313.ch-053
8. Ballard, E. G. (ed.), (1973), Martin Heidegger: in Europe and America, *Martinus Nijhoff Publishing*, The Hague, 204 p. doi: 10.5040/9781472548313.ch-053
9. Okrent, M. (1988), Heidegger's pragmatism: understanding, being, and te critique of metaphysics, *Cornell University Press*, Ithaca, 314 p. doi: 10.1007/978-94-010-1981-1
10. Richardson, W. J. (2003), Heidegger: Through Phenomenology to Thought, *Fordham University Press*, New York, 810 p.
11. Rorty, R. (1991), Essays on Heidegger and others: philosophical papers, *Cambridge University Press*, Cambridge, 202 p. doi: 10.1017/cbo9780511609039
12. Sheehan, Th. (2016), The Reception of Heidegger's Phenomenology in the United States, available at: https://www.academia.edu/26545151/The_Reception_of_Heideggers_Phenomenology_in_the_United_States
13. Woessner, M. (2011), Heideggerr in America, *Cambridge University Press*, New York, 308 p. doi: 10.1017/CBO9780511777998

© Карпенко Андрій

Надійшла до редакції 05.07.2016